

Grażyna Aondo-Akaa

Institut Pedagogiki Specjalnej

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Poziom altruizmu a motywacja wolontariuszy wspierających społeczną aktywność młodych dorosłych z niepełnosprawnością ruchową, zależnych fizycznie

Summary

THE LEVEL OF ALTRUISM AND MOTIVATION OF VOLUNTEERS SUPPORTING SOCIAL ACTIVITY OF YOUNG ADULTS WITH PHYSICAL DISABILITY

The activity of volunteers is a significant factor supporting social activity of young adults with physical disability. For them, the presence of volunteers is a support in making independent, autonomous decisions. It is often the only way to experience life actively. The frequency and quality of volunteer's activity is dependent on the level of his/her altruism and the type of his/her motivation. For social activation of people with physical disability, it is very important to identify factors which motivate volunteers to take unpaid services for people with disabilities. Such an attempt is made in this article.

Key words: physical disability, volunteerism, altruism, motivation, social activation

red. Paulina Marchlik

Wprowadzenie

Problematyka znacznej niepełnosprawności ruchowej jest niezwykle złożona. Osoby, których stopień niepełnosprawności nie pozwala na samodzielne funkcjonowanie, potrzebują wsparcia w codziennym wypełnianiu różnorodnych ról społecznych. Tak znaczny stopień niepełnosprawności, mimo iż niezbyt często występuje, wymaga specjalistycznych rozwiązań umożliwiających aktywność społeczną.

Jednym z rozwiązań proponowanych w procesie rehabilitacji jest wsparcie asystenckie udzielane przez wolontariuszy. Praktyka terapeutyczna wskazuje jednak, że niewiele osób decyduje się na zaangażowanie w bezinteresowne wspieranie osób, których niepełnosprawność nie pozwala na samodzielne spożywanie posiłków czy korzystanie z toalety. Poznanie powodów, które motywują wolontariuszy do wspierania osób zależnych fizycznie, jest jednym z czynników, który pozwoli na efektywniejsze projektowanie systemu aktywizacji społecznej.

W artykule podjęto zatem próbę scharakteryzowania niektórych motywów, którymi kierują się młodzi ludzie, podejmujący wolontariat na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową, niesamodzielnych fizycznie.

Wolontariat

Pod pojęciem wolontariatu rozumie się „bezpłatne, świadome, dobrowolne działanie na rzecz innych, wykraczające poza więzi rodzinno-koleżeńskie” (Firlej 2001: 2). Wśród różnorodnych jego celów można wymienić między innymi pomoc osobom potrzebującym, przełamywanie negatywnych stereotypów pracy społecznej oraz tworzenie postaw odpowiedzialności (Ostasz 2008).

Wolontariusz, decydując się na nieodpłatne działanie na rzecz innych ludzi, musi dokonać wyboru między różnymi kwestiami społecznymi, w których praca wolontariuszy może przynieść istotne korzyści, a także między różnorodnymi organizacjami, za pośrednictwem których można świadczyć wolontariat. Wybór ten dotyczy także częstości działania, rodzaju usług oraz czasu trwania wolontariatu (Snyder i in. 2008). Sytuacja niepełnosprawności ruchowej stwarza bardzo wiele okazji do zaangażowania wolontariuszy. Warto zatem podjąć refleksję nad czynnikami, które sprawiają, że wolontariusze spośród wielu różnych możliwości wybierają zaangażowanie właśnie na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową.

Jako najczęstsze zadania dla wolontariuszy wspierających osoby z niepełnosprawnością, wymienia się przede wszystkim obecność, dotrzymywanie towarzysztwa, wsparcie w czynnościach dnia codziennego, takich jak utrzymywanie higieny osobistej czy spożywanie posiłków, a także zagospodarowywanie czasu wolnego (Szluz 2007). Większość piśmiennictwa (por. m.in. Szluz 2007, Konarska 2008, Sierecka 2016) wskazuje głównie na realizowanie funkcji opiekuńczych wobec osoby z niepełnosprawnością. Jest to jednak zakres niewystarczający.

Skupienie się na opiece nad osobą z niepełnosprawnością stawia tę osobę w sytuacji biorcy usług opiekuńczych. Tymczasem, jak wskazuje art. 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami (por. <http://konwencja.org/konwencja/> dostęp: 03.10.2016), osoby z niepełnosprawnością na równi z wszystkimi innymi ludźmi mają prawo do życia w społeczeństwie oraz dokonywania własnych wyborów. W tym świetle wolontariusz staje się osobą, której głównym zadaniem jest wspieranie różnorodnej aktywności społecznej (w tym także zawodowej) osób z niepełnosprawnością, udzielanie wsparcia w dokonywaniu wyborów oraz w realizowaniu decyzji i zadań płynących z tychże autonomicznych wyborów. Obecność wolontariusza i podejmowane przez niego czynności opiekuńcze (takie jak pomoc w utrzymaniu higieny osobistej, spożywaniu posiłków) przestają w tym ujęciu być celem. Należy je rozumieć jako niezbędny do aktywności społecznej środek.

Altruizm w pracy wolontariusza

Do tej pory podejmowane były liczne próby zdefiniowania altruizmu. Mnogość ujęć nie pozwala na omówienie w tym miejscu różnic między nimi. Jacek Śliwak (2005) wskazuje, że cechą wspólną wszystkich definicji jest fakt, iż zachowanie altruistyczne podejmowane jest dobrowolnie, w celu przysporzenia korzyści innym ludziom, bez oczekiwania zewnętrznych nagród.

David Horton Smith (za: Haski-Lewenthal 2009) wskazuje, że altruizm to wewnętrzna tendencja jednostki lub grupy, koncentrująca się na świadczeniu znaczących usług na rzecz innej osoby/osób, jednak nie w obrębie relacji przyjacielskich lub rodzinnych. Jest to definicja trafnie charakteryzująca relacje między badanymi wolontariuszami, a wspieranymi przez nich osobami z niepełnosprawnością. Należy jednak zwrócić uwagę, że Smith (za: Haski-Lewenthal 2009) przyjął, iż czysto altruistyczne działanie nie istnieje, zaś u podstaw każdego działania na rzecz innych leżą motywy w gruncie rzeczy egoistyczne. Do odmiennych wniosków doszli Charles Daniel Batson, Nadia Ahmad i Eric Stocks (2008), którzy podkreślają, że jest możliwe zachowanie altruistyczne, motywowane empatią wobec innych ludzi.

Wysoki poziom altruizmu prowadzi do zmniejszania agresji, podejmowania współpracy w sytuacjach konfliktowych oraz do udzielania większej, bardziej adekwatnej pomocy (Batson i in. 2008).

Motywy podejmowania działalności wolontaryjnej

Podstawowe rozróżnienie powodów podejmowania działań na rzecz innych osób obejmuje trzy rodzaje motywacji. Pierwsza z nich to motywacja samolubna, opierająca się na chęci zdobycia nagrody, dążeniu do uzyskania wzajemnego świadczenia, czy też na chęci uniknięcia dyskomfortu wiążącego się z karą lub brakiem nagrody. Drugi rodzaj to motywacja moralna, która wynika z wierności zasadom, normom odpowiedzialności społecznej lub zinternalizowanym regułom. Ostatni rodzaj motywacji, to motywacja altruistyczna, której podstawą jest pragnienie przyniesienia korzyści innym, ulżenia im w cierpieniu lub poprawienia ich samopoczucia (Staub 2008).

Gil Clary i współpracownicy (1998) wskazują, że działalność wolontaryjna służy realizacji sześciu funkcji. Wolontariat pozwala na ekspresję uznawanych wartości, nabywanie umiejętności i wiedzy, ochronę ego, wzmocnienie poczucia własnej wartości, odnoszenie korzyści zawodowych oraz rozwijanie więzi społecznych. Zdaniem autorów podejmowanie działalności na rzecz drugiego człowieka, może przynosić wolontariuszowi pozytywne efekty w obrębie każdej z tych funkcji.

Allen Omoto i Mark Snyder (za: Snyder, Omoto, Lindsay 2008) wskazują na związek między wydłużaniem czasu trwania wolontariatu a realizowaniem poprzez wolontariat funkcji zorientowanych na samego siebie (np. rozwoju osobistego lub podnoszenia poczucia własnej wartości).

Metodologiczne założenia przeprowadzonych badań

Głównym celem przeprowadzonych badań było określenie poziomu altruizmu wolontariuszy, którzy podejmują się wolontariatu na rzecz dorosłych osób z niepełnosprawnością ruchową, identyfikacja czynników motywujących ich do działania oraz określenie zależności, jaka istnieje między poziomem altruizmu a rodzajem motywacji do pracy wolontaryjnej. Postawione zostały następujące problemy badawcze:

1. Jaki rodzaj motywacji przeważa u wolontariuszy wspierających osoby z niepełnosprawnością ruchową?
2. Jaki jest poziom altruizmu wolontariuszy?
3. Jaki występuje związek między poziomem altruizmu wolontariuszy a rodzajem ich motywacji?

4. Jaki jest związek między płcią wolontariusza a poszczególnymi czynnikami motywującymi go do zaangażowania?

Do problemów badawczych (3 i 4) przyjęto następujące hipotezy robocze:

1. Występuje istotny związek między altruizmem a ekspresją wartości i rozwijaniem więzi społecznych.
2. Występuje istotny związek między płcią a rozwijaniem więzi społecznych oraz nabywaniem wiedzy i umiejętności.

Badania zostały przeprowadzone za pomocą metody sondażu diagnostycznego, w którym posłużono się dwoma narzędziami. Pierwszym z nich był kwestionariusz A–N do pomiaru altruizmu autorstwa Śliwaka (2005). Kwestionariusz ten opiera się na założeniu, iż altruizm jest wewnętrzną, stałą dyspozycją jednostki do podejmowania zachowań na rzecz innych osób. Za jego pomocą można dokonać pomiaru gotowości do zachowań prospołecznych. Jest on narzędziem rzetelnym (współczynnik alfa Cronbacha –0,81) oraz trafnym (współczynnik korelacji r Pearsona dla całej skali –0,86). Drugie wykorzystane narzędzie to Inwentarz Funkcji Wolontariatu VFI (Clary i in. 1998) w tłumaczeniu własnym autorki (aktualnie trwają prace nad adaptacją Inwentarza do polskich warunków). Oryginalna wersja kwestionariusza jest narzędziem rzetelnym (alfa Cronbacha –0,80) oraz trafnym. Badani odpowiadali też na kilka pytań dotyczących ich motywacji do podejmowania wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową, doświadczeń wolontariackich, a także satysfakcji z wykonywanej pracy.

Badani wolontariusze to osoby, które w czasie wakacji 2016 r. podjęły wolontariat na rzecz dorosłych osób z niepełnosprawnością ruchową podczas Światowych Dni Młodzieży w Krakowie lub w czasie turnusu rehabilitacyjnego organizowanego przez jedno z krakowskich stowarzyszeń działających na rzecz tej grupy osób z niepełnosprawnością. Przebadanych zostało 30 osób, w tym 12 kobiet i 18 mężczyzn. Wiek badanych od 20 do 39 lat.

Analiza wyników badań

Na podstawie wyników uzyskanych za pomocą kwestionariusza A–N obliczono poziom altruizmu badanych. W tabeli 1 zaprezentowano średni wynik, jaki został uzyskany przez badanych, z uwzględnieniem płci badanych.

Tabela 1. Poziom altruizmu badanych według podziału na płeć

Średnia	81,87
Średnia dla grupy kobiet	82,83
Średnia dla grupy mężczyzn	81,22

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazują otrzymane dane, płeć nie jest czynnikiem różnicującym w sposób istotny poziom altruizmu wolontariuszy.

Badanych zakwalifikowano do dwóch grup. Zgodnie z normami opracowanymi dla kwestionariusza do grupy A przyporządkowano osoby, które uzyskały wynik 76 punktów lub więcej (w możliwej do osiągnięcia skali 17–110), świadczący o przewadze zachowań altruistycznych. Liczebność tej grupy wyniosła 22 osoby (9 kobiet i 13 mężczyzn). Do grupy N przyporządkowano 8 osób (3 kobiety i 5 mężczyzn), które uzyskały wynik niższy niż 76 punktów, wskazujący na niski poziom altruizmu. Podkreślić jednak należy, że nikt z badanych nie uzyskał wyniku z przedziału 17–48 punktów, który to przedział jest charakterystyczny dla osób wyraźnie przejawiających zachowania niealtruistyczne. Średnie wyniki poziomu altruizmu zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Poziom altruizmu badanych osób – grupa A i grupa N

Średnia	81,87
Średnia dla grupy A	86,73
Średnia dla grupy N	68,50

Źródło: opracowanie własne

Za pomocą Inwentarza VFI pozyskano szczegółowe informacje dotyczące nasilenia poziomu, w jakim poszczególne czynniki motywują wolontariuszy do podjęcia i kontynuowania działalności wolontaryjnej. Dla każdego z wymienionych czynników możliwy do uzyskania był wynik z przedziału 5–35 punktów. Dane te zaprezentowano w tabeli 3.

Pozyskane dane wskazują, że dla obu grup najważniejszymi funkcjami, jakie spełnia wolontariat, jest nabywanie wiedzy i różnorodnych umiejętności oraz możliwość ekspresji własnych wartości. Najmniej istotne znaczenie w decyzji o podjęciu wolontariatu ma dla badanych odnoszenie korzyści zawodowych oraz ochrona własnego ego.

Tabela 3. Nasilenie poszczególnych składników motywacji wolontariuszy, z podziałem na grupę A i grupę N

	Ochrona ego	Ekspresja wartości	Odnoszenie korzyści zawodowych	Rozwijanie więzi społecznych	Nabywanie wiedzy i umiejętności	Wzmocnienie poczucia własnej wartości
Średnia	17,50	24,87	16,70	20,10	27,20	22,77
Grupa A	16,45	24,82	15,73	19,32	26,91	22,00
Grupa N	20,38	25,00	19,38	22,25	28,00	24,88

Źródło: opracowanie własne

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, iż poszczególne funkcje, jakie pełni wolontariat, w obu grupach badanych układają się w takiej samej hierarchii. Wybór czynników motywacji, które dla wolontariusza są najważniejsze, jest niezależny od poziomu altruizmu. Natomiast nasilenie każdego z tych czynników w grupie A jest mniejsze, co wskazywać może na fakt, iż wraz ze wzrostem poziomu altruizmu, maleje chęć poszukiwania w wolontariacie dodatkowych własnych korzyści.

Tabela 4. Nasilenie poszczególnych czynników motywujących wolontariusza z uwzględnieniem poziomu altruizmu i płci badanych

	Średnia	Kobiety			Mężczyźni		
		średnia	A	N	średnia	A	N
Ochrona ego	17,50	19,17	18,89	20,00	16,39	14,77	20,60
Ekspresja wartości	24,87	26,33	26,33	26,33	23,89	23,77	24,20
Odnoszenie korzyści zawodowych	16,70	18,42	18,11	19,33	15,56	14,08	19,40
Rozwijanie więzi społecznych	20,10	19,50	18,53	22,33	20,50	19,85	22,20
Nabywanie wiedzy i umiejętności	27,20	29,00	28,78	30,33	25,89	25,61	26,60
Wzmocnienie poczucia własnej wartości	22,77	23,58	23,00	25,33	22,22	21,30	24,60

Źródło: opracowanie własne

Analizie poddano również, w jaki sposób nasilenie poszczególnych funkcji wolontariatu jest zróżnicowane ze względu na płeć badanych. Wyniki te przedstawione zostały w tabeli 4.

Z analizy pozyskanych danych wynika, że w grupie mężczyzn bardziej znaczącym czynnikiem motywującym do podejmowania wolontariatu jest możliwość rozwijania więzi społecznych. Pozostałe czynniki jako bardziej znaczące są wskazywane przez kobiety. Zarówno w grupie kobiet, jak i w grupie mężczyzn wraz ze wzrostem poziomu altruizmu maleje nasilenie znaczenia każdej z funkcji wolontariatu. Niezależnie od płci, jako najważniejsze funkcje wskazywane jest nabywanie wiedzy i różnorodnych umiejętności oraz możliwość ekspresji własnych wartości, zaś jako najmniej ważne – ochrona ego oraz odnoszenie korzyści zawodowych.

Analiza pozyskanych wyników wskazuje, że poziom altruizmu ma znaczenie przy wyborze następujących czynników motywujących do pracy wolontaryjnej: ochrona ego, ekspresja wartości oraz rozwijanie więzi społecznych. Płeć badanych miała znaczenie przy wyborze takich czynników jak ochrona ego oraz nabywanie wiedzy i umiejętności. Należy zwrócić jednak uwagę, iż pozyskane wyniki są na granicy istotności statystycznej. Mimo iż wykazano pewne związki, nie są one silne. Szczegółowe wyniki zamieszczono w tabeli 5.

Tabela 5. Siła związków (r – Pearsona) między płcią i altruizmem a poszczególnymi czynnikami motywującymi do pracy wolontaryjnej

	Ochrona ego	Ekspresja wartości	Odnoszenie korzyści zawodowych	Rozwijanie więzi społecznych	Nabywanie wiedzy i umiejętności	Wzmocnienie poczucia własnej wartości
Poziom altruizmu	0,41	0,40	0,34	0,42	0,21	0,33
Płeć	0,41	0,27	0,31	0,34	0,42	0,39

Źródło: opracowanie własne

Wolontariusze zostali poproszeni także o odpowiedź na pytanie, dlaczego podjęli wolontariat właśnie na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową. Wybrane wypowiedzi wolontariuszy w dalszej części artykułu będą ilustracją zaprezentowanych danych ilościowych.

W grupie osób o niskim poziomie altruizmu pojawiły się między innymi takie wypowiedzi jak: „Pomoc fizyczną z mojej strony mogę dać najszybciej

i nie muszę zdobywać specjalnych kwalifikacji do tego. Lubię ruch i wyzwania związane z wytrzymałością fizyczną, psychiczną, organizacyjną”, „trzeba pomagać, bo nie wiadomo nigdy czy za parę lat ty sam nie będziesz potrzebować takiej pomocy”, „bo dla osoby, której pomagam, pomoc w poruszaniu się jest niezbędna”. Wśród wypowiedzi tych przeważały wskazania na praktyczny aspekt pomocy, brak konieczności specjalnego przygotowywania się do podjęcia takiej formy wolontariatu, a także na fakt, iż pomagając teraz, niejako można „zabezpieczyć sobie” pomoc innych na wypadek własnej, trudnej sytuacji życiowej.

Z kolei osoby o wysokim poziomie altruizmu wskazywały, że podejmowały wolontariat, ponieważ „chciałam bliżej poznać świat osób niepełnosprawnych i przebywając z nimi przełamać w sobie pewne bariery psychologiczne wobec tych osób”, „Uważam, że jesteśmy tu na ziemi nie tylko po to, żeby zdobywać karierę, kolejne sprzęty itp. Jesteśmy po to, by dawać siebie i żyć dla innych”, „Kiedyś robiłem ostre wycieczki piesze i rowerowe. Potrafiłem jechać 160 km w góry, potem wyjść na szczyt. Gdy byłem na szczycie, dom, z którego wyruszyłem, był tak daleko, że nie było szans go zobaczyć. To napawało mnie dumą, że w takie miejsce dotarłem sam o własnych siłach. Jednak to poczucie szczęścia i spełnienia było tylko chwilowe. Niedawno, wyczyn znacznie mniejszy, ale za to przy okazji z osobą, która samodzielnie by tego nigdy nie dokonała, spowodował, że uczucie satysfakcji i spełnienia utrzymuje się znacznie dłużej, wręcz do teraz. Zrozumiałem, że tamte rzeczy nie dawały długotrwałej satysfakcji, ponieważ były egoistyczne. Te są altruistyczne i dzięki temu z dumą spoglądam na siebie w lustro”.

Badani z grupy N wśród trudności, na jakie napotykają podczas wolontariatu, wskazywali przede wszystkim trudności techniczne, organizacyjne – „dojazd”, „pokonywanie niektórych przeszkód terenowych (ze schodami na czele)”, „znaleźć odpowiednią ilość czasu w ciągu roku, wśród różnych obowiązków”. Badani z grupy A częściej wskazywali na trudności wiążące się z budowaniem relacji, pokonywaniem barier psychologicznych, towarzyszeniem w cierpieniu czy też niemożność pomocy, mimo chęci – „Może ciężko już to nazwać wolontariatem, bo jest to coś więcej. Moja najlepsza przyjaciółka ma rdzeniowy zanik mięśni i najtrudniejsze jest dla mnie patrzeć jak «znika» w oczach, jak staje się coraz słabsza”, „Spotkałem kilka osób, niestety też tak bywa, że nachalnie oczekują pomocy, są niby mili, ale oczekują większego współczucia. Wiem, że to trudny argument do obalenia «przecież ja mam ciężko, a nie ty», ale ja też się uczę współczucia, nie chcę obrazić zbyt nachalną pomocą a traktować po prostu normalnie. Druga sprawa, że nie mogłem pomóc w sposób trwały. Osoba

oczywiście przyjmie pomoc, ale ona jest gdzieś obok, ok pomagajcie, ale mi i tak to niepotrzebne, to na chwilę, zaraz pójdziecie, a mi już się nie chce walczyć”, „Najtrudniejsze jest pogodzenie się z tym, że nie wszystkim da się pomóc, z tym, że nie każdy chce walczyć o swoje zdrowie lub o swoją sprawność. Staram się motywować do rehabilitacji czy samodzielnych ćwiczeń i w momencie, kiedy słyszę od osoby jeżdżącej na wózku «mogłabym chodzić, ale nie chce mi się ćwiczyć» nie wiem co powiedzieć. Zawsze myślałam, że to jest to czego takie osoby pragną najbardziej – samodzielności”.

Jeśli zaś chodzi o wskazanie, co było najpiękniejszą częścią podjętego wolontariatu, badani z obu grup deklarowali przede wszystkim, że jest to radość osoby z niepełnosprawnością, budowanie pozytywnych więzi i poczucie, że zrobiło się coś dobrego. Badani podkreślali, że najważniejsze dla nich są: „wdzięczność jaką jestem obdarowywana, uśmiech osoby, której pomagam. Ta więź, która się wytwarza i to jak się zmieniam pomagając innym”, „wspólne pokonywanie ograniczeń”, „widzieć szczere szczęście w oczach drugiego człowieka”.

Dyskusja wyników

Śliwak (2001), prowadząc badania nad altruizmem wskazał, że osoby o wysokim poziomie altruizmu uzyskują wynik średnio 86,54 pkt, zaś osoby o niskim poziomie altruizmu – 67,31 pkt. W opisanych tu badaniach uzyskano bardzo zbliżone wyniki (odpowiednio 86,73 pkt i 68,50 pkt). Zbliżona wartość wyników badań wskazuje zatem, że wśród wolontariuszy poziom altruizmu nie jest istotnie wyższy niż wśród ogółu społeczeństwa. Śliwak do grupy osób o wysokim poziomie altruizmu przyporządkował dokładnie 67% badanych osób. W opisywanych badaniach odsetek ten jest nieco wyższy (73%), natomiast ze względu na dużo mniejszą liczebność badanej grupy trudno ostatecznie zawyrokować, czy wśród wolontariuszy jest więcej osób o wysokim poziomie altruizmu.

Daniel C. Batson, Nadia Ahmad i El Stocks (2008) w badaniach eksperymentalnych uzyskali wyniki, wskazujące iż możliwe jest działanie altruistyczne, zrodzone z empatii, które nie jest skierowane na osiągnięcie korzyści własnych. Z wynikami tymi zbieżna jest zależność potwierdzona w opisanych w tym artykule badaniach – mianowicie, iż wraz ze wzrostem poziomu altruizmu maleje znaczenie nadawane poszczególnym funkcjom, jakie w życiu badanych spełnia wolontariat.

Allen Omoto, Mark Snyder i James Lindsay (2008) przytaczają wyniki prowadzonych przez siebie w latach 1999–2003 badań, z których wynika, iż wsparcie osób chorych na AIDS przez wolontariuszy pozwoliło osobom chorym na rozwinięcie aktywnych strategii radzenia sobie. Osoby te wykazywały również większą ilość zachowań prozdrowotnych i wyżej oceniały swoją jakość życia. Badania te ukazują, jak ważną rolę w życiu osoby potrzebującej wsparcia pełni indywidualne wsparcie wolontariusza. Szczególnie ważne wydaje się udzielanie takiego wsparcia osobom, które z uwagi na stopień niepełnosprawności, nie są w stanie funkcjonować bez fizycznego wsparcia innych.

Joanna Konarska (2008) wskazuje, że około 25% dorosłych Polaków angażuje się w wolontariat. Dodatkowo, blisko 40% dorosłych Polaków byłoby skłonne zaangażować się w działalność wolontaryjną. Powstrzymuje ich przede wszystkim brak wiedzy o tym, gdzie i w jaki sposób można się zaangażować, a także obawa, że nie podołają postawionym im zadaniom. Zasadne wydaje się zatem, aby organizacje wspierające aktywność społeczną osób z niepełnosprawnością ruchową rozszerzały swoje strefy działania, prowadząc również działalność informacyjną dotyczącą możliwości zaangażowania się w wolontariat.

Podsumowanie i wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań (oraz porównania ich z wynikami innych autorów) należy stwierdzić, iż poziom altruizmu wśród wolontariuszy podejmujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową, zależnych fizycznie jest zbliżony do poziomu altruizmu innych ludzi. Płeć wolontariusza nie jest czynnikiem różnicującym w sposób istotny poziom altruizmu.

Wśród osób podejmujących działania na rzecz osób z niepełnosprawnością blisko 30% to osoby o niskim poziomie altruizmu. Wskazuje to na fakt, iż blisko 30% wolontariuszy podejmuje działania o charakterze wolontariatu przede wszystkim ze względu na korzyści, które wolontariat niesie dla nich samych.

Najistotniejszymi czynnikami, które motywują wolontariuszy do podejmowania działania na rzecz osób z niepełnosprawnością ruchową, są nabywanie wiedzy i umiejętności i możliwość ekspresji wartości, zaś najmniej istotnymi – odnoszenie korzyści zawodowych oraz ochrona własnego ego. Wybór poszczególnych czynników motywujących do pracy wolontaryjnej w niewielkim stopniu jest zależny poziomu altruizmu w przypadku 3 czynników (ochrona

ego, ekspresja wartości, rozwijanie więzi społecznych), natomiast wraz ze wzrostem poziomu altruizmu, maleje natężenie znaczenia przypisywanego poszczególnym funkcjom.

Pozyskane wyniki pozwoliły na pozytywne zweryfikowanie hipotezy nr 1 (*Występuje istotny związek pomiędzy altruizmem a ekspresją wartości i rozwijaniem więzi społecznych*). Dodatkowo, istotny związek wystąpił między poziomem altruizmu a ochroną własnego ego. Hipoteza nr 2 (*Występuje istotny związek pomiędzy płcią a rozwijaniem więzi społecznych*) została zweryfikowana częściowo pozytywnie. Istotny związek wystąpił między płcią a nabywaniem wiedzy i umiejętności oraz ochroną własnego ego.

Należy podkreślić, że otrzymane wyniki odnoszą się do wolontariuszy, którzy angażują się w specyficzny rodzaj działalności, polegającej na wspieraniu osób, których stopień niepełnosprawności ruchowej nie pozwala na samodzielne funkcjonowanie. Zaangażowanie w tego rodzaju wolontariat wymaga gotowości do podejmowania zadań chociażby z zakresu higieny osobistej. Liczba wolontariuszy podejmujących taką działalność nie jest liczna. Nieuprawnione byłoby zatem rozszerzanie omówionych tutaj wyników na całą populację wolontariuszy.

Zaprezentowane wyniki powinny znaleźć zastosowanie przede wszystkim w praktycznej działalności organizacji, które udzielają osobom z niepełnosprawnością ruchową wsparcia poprzez działalność wolontariuszy. Nie istnieje potwierdzona konieczność poszukiwania ludzi o podwyższonym poziomie altruizmu. Wolontariuszy można pozyskiwać spośród każdej grupy społecznej, wskazując przy tym na dodatkowe korzyści, jakie niesie ze sobą wolontariat. Nie należy przy tym wskazywać przede wszystkim na korzyści zawodowe, gdyż jak wskazują przeprowadzone badania – ten czynnik jest dla wolontariuszy najmniej istotny.

Bibliografia

- Batson D.C., Ahmad N., Stocks E. 2008. *Korzyści i problemy związane z altruizmem wzbudzonym przez empatię*, [w:] *Dobro i zło. Perspektywa psychologii społecznej*, red. A.G. Miller, WAM, Kraków.
- Clary G., Snyder M., Ridge R., Copeland J., Stukas A., Haugen J., Miene P. 1998. *Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach*, „Journal of Personality and Social Psychology”, vol. 74, nr 6.
- Firlej M. 2001. *Jak zaangażować wolontariusza? Prawo a polski wolontariat*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.

- Haski-Lewenthal D. 2009. *Altruism and Volunteerism: The perceptions of altruism in four disciplines and their impact on the study of volunteerism*, „Journal for the Theory of Social Behaviour”, nr 39 (3).
- Konarska J. 2008. *Wolontariat – niewykorzystany potencjał w rehabilitacji*, [w:] *Pedagog specjalny w procesie edukacji, rehabilitacji i resocjalizacji*, red. Z. Palak, UMCS, Lublin.
- Ostasz J. 2008. *Wolontariusze – przyczynek do badań nad postawami wobec osób niepełnosprawnych*, [w:] *W stronę podmiotowości osób niepełnosprawnych*, red. A. Klinik, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Sierecka A.M. 2016. *Wolontariat wśród osób niepełnosprawnych jako przykład zachowania prospołecznego*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”, nr 3 (20).
- Snyder M., Omoto A.M., Lindsay J.J. 2008. *Korzyści i koszty wolontariatu*, [w:] *Dobro i zło. Perspektywa psychologii społecznej*, red. A.G. Miller, WAM, Kraków.
- Staub E. 2008. *Podstawowe potrzeby ludzkie, altruizm i agresja*, [w:] *Dobro i zło. Perspektywa psychologii społecznej*, red. A.G. Miller, WAM, Kraków.
- Szluz B. 2007. *Wolontariat wyrazem miłości do człowieka niepełnosprawnego*, [w:] *Oblicza miłości w pedagogice*, red. M. Białas, D. Ruszkiewicz, WSHE, Łódź.
- Śliwak J. 2000. *Spółeczne i sytuacyjne uwarunkowania zachowań altruistycznych*, „Roczniki Psychologiczne”, t. 3.
- Śliwak J. 2001. *Osobowość altruistyczna. Osobowościowe badania altruizmu. Psychologiczne badania empiryczne*, Instytut Wydawniczy KUL, Lublin.
- Śliwak J. 2005. *Altruizm i jego pomiar*, „Roczniki Psychologiczne”, t. 8, nr 1.